

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta 5.—
četrt leta 2-50
posamezna številka po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 16 h
dvakrat . . . 14
trikrat . . . 12
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 10 h.
Oznaniila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravišтво Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranišnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

DR. JANEZ EV. KREK †

Dr. Janez Evangelist Krek, profesor bogoslovja, deželni in državni poslanec, je nenadoma umrl v Št. Janžu na Dolenjskem, koder je iskal okrepčila zrahlijane mu svojemu zdravju. Dne 9. t. m. se je vest o smrti tega izrednega in odličnega slovenskega moža bliskoma raznesla po vsej naši domovini. Resnična in globoka žalost se je z elementarno silo polastila vseh naših src. Ožji Krekovi politiški prijatelji in somišljeniki in vse politiške stranke, prej nasprotnice njegove — vsi so obstrmeli v nemi bolesi, ki je tako vehementno prešinila ves naš narod. In tudi mi! Dan Krekove smrti ostane dan splošne žalosti vsega našega jugoslovanskega naroda!

Dr. Krek je stal sredi najgromnejšega dela, ki naj iz njega veličastno vstane bodočnost in sreča našega združenega naroda. Kot narodni blagovestnik, z nobeno pego samoljubja in iskanja postranskih, sebičnih namenov na sebi, je v zadnjem času preromal vse naše ozemlje in razvnel vsa srca z rešilno idejo naše narodne samobitnosti, ki se zanjo bori z moško doslednostjo naša državnozborna delegacija, kakor prikovanost stoječ na svoji deklaraciji izza 30. maja t. l., ki je bila alfa in omega Krekove politiške veroizpovedi — izraz velike njegove jugoslovanske duše!

Naš narod igra sedaj na svetovnem pozorišču gigantiško dramo svojega novega rojstva. Glavni junak v tej drami — dr. Krek! Z mečem duha, z ljubeznijo srca, z brezprimerno deloljubnostjo in nesebičnostjo, z jasnim pogledom v preteklost, sedanjost in bodočnost — tako je stal ta naš jugoslovanski brat na odru najsilnejših dogodkov! A ravno to je tragika njegovega in našega življenja, da je padel — ugrabljen od zle usode — prej, preden je padla zavesa! Njemu, ki je vrgel seme novega življenja vnaš narodno njivo, bi pristojalo, da porazi zadnjega sovražnika, vrže gada s prsi in razreže od vrha do tal prospekt našega tesnega obzorja, da se nam zablesti izza njega v vsej veličini, mogočnosti in slavi naša širna očetnjava, obzarjena od jutranjega solca združenja in osvobođenja našega naroda!

To je tragika, toda ni obup! Zakaj nečastno bi slavili spomin pokojnikov, ako bi naši možje ostali zatopljeni v žalost in bi za Kreka šele iskali nadomestila, med tem pa bi šlo življenje preko nas naprej. Ne — tako ne sme biti in tako tudi ne bo! Krekova smrt je užalostila vsa slovenska srca, torej je to znamenje, da je ideja — razglašena dne 30. maja t. l. — že postala naša skupna narodna last, da se je razlila po vsem našem svetu, dobila odprta vrata v slehriho našo hišo, da je torej danes bistveni del vsega našega narodnega mišljenja in najvišji smoter vsega našega narodnega kotenja! Doslej še ni bilo nobene sile, ki bi nas bila tako nerazrušno in nerazvezno zila v eno celoto! Ker se torej vsi zavedamo, čemu smo in kaj hočemo, naj vsakdo sam nadomešča Kreka po zapovedi: Sedaj je ljubezen do naroda naša poglavitna čednost; delo za narodovo bodočnost je naša prva naloga; sredstva nam pa dovajaj enotnost, združitev in zvestoba vseh narodnih in narodovih sil! V tem boju moramo biti vsi kot eno telo, ki misli z eno dušo, ki mu srce bije z enim udarcem, a ki dela za bodočnost naroda in domovine s tisoč rokami po enem načrtu! Zato se moramo od žalosti takoj odtrgati na nadaljevanje dela! Vsak sam naj stori vse, kar more in hoče, kakor bi bilo vse odvisno od njega, kakor bi bil on pozvan, da stopi na Krekovo mesto, kakor bi vse delo in vsa odgovornost slo-nela na njem samem! Tako samozavest in tak ponos odgovornosti polnega narodnega delavca in borca mora z neupogljivo voljo napojiti vsakega posameznika, da nam postane Krekova smrt vir pomnoženega ustvarjanja in da se lepota njegovih idej uresniči z delom nas vseh v slobodni naši domovini!

Dr. Krek je bil učitelj sin, a sam si je izbral duhovniški poklic, pa je bil kmalu zaradi izrednih svojih zmožnosti pozvan na ljubljansko semenišče, kjer je vzgajal semeniščnike. Njegovi učenci pripovedujejo, da je bil poseben užitek poslušati njegova predavanja. Toda pravo delavnost, ki je bila nam vsem očita, je razvijal izven semeniških učilnic — reči smemo — na vsakem polju našega javnega življenja, najuspešnejše na gospodarskem in zadržnem polju ter v korist svoji stranki. Krekova zasluga je, da je moč S. L. S. zrasla do take sile, kakršno je kazala zadnja leta povsod v naši javnosti. Krek je dvignil vse titse, ki imajo danes besedo v stranki, a ko je videl, da

ne gre vse po redu v lastni stranki, je začel izrezavati rane. Pretežni del se je obrnil na njegovo stran, drugi so ostali ob oficialnem vodstvu, in med temi so tudi tisti, ki imajo tako v deželnem odboru, kakor v deželnem šolskem svetu kranjskem usodo našega učiteljstva v svojih rokah. Da se teh ni prišlo Krekovo demokratsko mišljenje, to nam dokazujejo imenovanja kranjskih učiteljev in učiteljic. Na polje šolstva na Kranjskem se ni prodrl Krekov duh, a upamo, da njegovi učenci in somišljeniki uredijo sčasoma tudi tukaj razmere tako, kakor to odgovarja pravici in pravičnosti, saj si vendar ne moremo misliti, da bi bilo ravno in samo šolstvo izvzeto iz ublaženja in dostojnega vladanja razmer, ki so že itak dovolj in preveč besno divjale po naših eksistencah! Dogajale so se stvari — posebno v dobi vojne — ki se zde naravnost neverjetne, ako bi ne bile resnične, in to v času, ko je bil zapor še najmanjše zlo, ki je pretilo — po nedolžnem sojenemu! Toda ob veličastvu smrti čistega značaja ni umesten tak razgovor, ker sklene račune bližnja doba!

Kadar je moral deželni zbor kranjski, ko mu je bil dr. Krek član, razpravljati o učiteljskem gnetnem vprašanju, takrat se ni Krek odmikal pravični rešitvi tega vprašanja, kar je poudarjal v svojem klubu, a večine ni imel na svoji strani. In ako nam je pred leti zgradil v »Slovencu« znameniti »pons asinorum«, je z uspehi svojega dela v sedanjih veliki borbi za narodove pravice in za zedinjenje vsega našega naroda s tem podrl ta most ter popravil krivico, ki nam jo je storil. In tako stoji dr. Krek tudi pred nami čist in neoskrunjen, in tudi napredno slovensko učiteljstvo stoji med onimi, ki so njegovi čestilci in ki mu ohranijo trajno hvalen spomin! Bil je nasprotnik, a ni bil sovražnik. Znal je iskati pota, ki nas združujejo, in je zamel, kar nas cepi in ugonablja. Veliki čas je dobil velikega moža.

Kaj mislimo in čutimo ter kako umevamo svojo nalogo, to je povedala naša Zaveza v svojem manifestu z dne 10. septembra t. l. Tako smo tudi mi služabniki ideje, ki ni padla s Krekom v grob, ampak ki ostane naša sveta dediščina vse dotlej, dokler beseda ne postane meso!